

2

Ipohas, Malaja
birželio 3 d., trečiadienis

KINAMS KETURIASDEŠIMT KETURI YRA NELAIMINGAS SKAIČIUS. Jis skamba kaip „mirsi, būtinai mirsi“, todėl žmonės vengia skaitmens „keturi“ ir jo derinių. Tą nelaimingą birželio dieną buvo keturiasdešimt ketvirtoji mano slapto darbo Ipocho „Gegužraibės“ šokių salėje diena.

Mano darbas buvo slaptas, nes nė viena padori mergina neturėtų šokti su nepažįstamais žmonėmis, nors mūsų paslaugos reklamuojamos kaip „instruktorių“. Galbūt tai tiesa, nes dauguma mūsų klientų buvo nervingi tarnautojai ir moksleiviai, pirkdavę ritinėlius bilietai, kad išmoktų fokstrotą ir valsą arba *rongengą*, žavų malajų šokį. Likusieji buvo *buaja*, arba krokodilai, kaip mes juos vadindavome. Dantingi išsišiepėliai, kurių klaidžiojančias rankas sulaukydavome tik įžnybusios.

Aš tikrai neužsidirbsiu pinigų, jei šitaip vaikysiu klientus, bet tikėjau, kad nereikės dirbti ilgai. Man reikia grąžinti keturiasdešimt Malajos dolerių, kuriuos mama pasiskolino su beprotiškai didelėmis palūkanomis. Mano tikrasis darbas – siuvėjos padėjėjos, nenešė užtektinai pinigų skolai grąžinti, o mano vargšėlė kvaila motina tikrai nesugebės surinkti tokios sumos, nes jai visiškai nesiseka lošti.

Jei ji būtų leidusi skaičiuoti man, būtų baigėsi geriau, nes aš neblogai skaičiuoju, sakau nesididžiuodama. Šis įgūdis nėra man naudingas. Jei būčiau vaikas, būtų kitaip, bet, sulaukusios septynerių, mano gebėjimai skaičiuoti neatnešė naudos našlei motinai. Po tėčio mirties atsiradusią tuštumą užpildžiau ištisas valandas keverzodama skaičius ant popieriaus skiautelių. Jie buvo logiški ir tvarkingi, skirtingai nuo tos sumaišties, ku-

riuje atsidūrė mūsų namai. Tačiau mano motina išlaikė savo mielą, blyšką šypseną, darančią ją panašią į Gailęstingumo deivę, nors tuo metu ji tikriausiai rūpinosi, ką mes valgysime pietų. Aš be galo mylėjau motiną, bet apie tai papasakosiu vėliau.

VOS TIK ĮSIDARBINAU ŠOKIŲ SALĖJE, ŠEIMININKĖ MAMA LIEPĖ man nusikirpti plaukus. Auginau juos daugelį metų, kai mano įbrolis Šinas ėmė erzinti mane, kad atrodau kaip berniukas. Supynusi plaukus į ilgas kasas, surištas kaspinais, aš lankiau anglų ir kinų mergaičių mokyklą, kur kasos buvo mielas moteriškumo simbolis. Tikėjau, kad jos paslepia daug nuodėmių, tarp jų ir nemoterišką sugebėjimą greit skaičiuoti palūkanų normas.

– Ne, – pareiškė Mama. – Pas mane nedirbsi tokia.

– Ir kitos merginos turi ilgus plaukus, – mėginau ginčytis.

– Taip, bet ne tu.

Ji nusiuntė mane pas baugulį keliančią moterį, kuri nurėžė man kasas. Jos nukrito į skreitą sunkios ir beveik gyvos. Jei Šinas pamatytų mane dabar, mirtų iš juoko.

Palenkiau galvą, ir kirpėja ėmė karpyti plaukus aplink mano apnuogintą kaklą, kuris tapo bauginamai pažeidžiamas. Ji nukirpo kirpčiukus ir, kai pakėliau akis, nusišypsojo.

– Atrodai gražiai, – pagyrė. – Kaip Luiza Bruks.

Kas ta Luiza Bruks? Tikriausiai nebyliojo kino žvaigždė, pašėlusiai populiarė prieš kelerius metus. Paraudau. Sunku priprasti prie naujos mados, kai plokščiakrūtės berniokiškos mergaitės, tokios kaip aš, staiga tampa populiarios. Žinoma, tolimame imperijos pakraštyje Malajoje mes beviltiškai atsilikome nuo madų. Atvykusios į Rytus britų ponios skųsdavosi, kad lyginant su Londonu čionykštė mada vėluoja šešis mėnesius ar net visus metus. Nenuostabu, kad baliniai šokiai ir trumpos šukuosenos pasiekė Ipohą, kai jie jau seniai populiarūs kitur. Paliečiau savo nuskustą sprandą, baimindamasi, kad vėl tapau panaši į berniuką.

Šeimininkė Mama, sunkiai krutėdama savo stambiu kūnu, pareiškė:

– Tau reikia vardo. Geriausiai tiktų angliškas. Mes vadinsime tave Luiza.

TAIGI TĄ BIRŽELIO TREČIOSIOS POPIETĘ ŠOKAU TANGO KAIP Luiza. Nors biržoje akcijų vertė smuko, mūsų veržlus Ipoahas svaigo nuo sparčiai dygstančių naujų pastatų, finansuojamų iš alavo ir kaučiuko eksporto pelno. Pylė neįprastas popietei lietus. Dangus tapo tamsus it geležis ir, vadovybės nusivylimui, teko įjungti elektros apšvietimą. Lietus garsiai barbeno į skardinį stogą, o orkestrėlio vadovas, neaukštas, plonyčiais ūsais išėivis iš Goa, stengėsi jį nustelbti.

Vakarietišku šokių karštingėje priemiesčiuose lyg grybai išdygo viešos šokių salės. Kai kurios didžiulės – kaip naujojo „Dangiškojo“ viešbučio, kitos priminė didžiules daržines, atviras atogrąžų vėjams. Profesionalios šokėjos, tokios kaip aš, buvo atitvertos it vištos ar avys. Aptvarą sudarė kėdžių eilė, atskirta kaspiniu. Ant kėdžių sėdėjo gražios merginos su numeriu, užrašytu ant popierinės rožės, prisegtos prie krūtinės. Apsaugininkai stebėjo, kad neturintys bilietų vyrai nesiartintų prie mūsų, tačiau kai kurie vis tiek mėgindavo.

Nustebau, kad mane pakvietė šokti tango. Aš taip ir neišmokau dera- mai šokti panelės Lim šokių mokykloje, kur mokiausi valso ir drąsesnio fokstroto – kaip kompensacijos už tai, kad patėvis privertė mesti mokyklą. Tačiau ten nenorėjo rizikuoti mokydami šokti tango, nors stebėjome Rudolfą Valentimą, šokantį nespaltotame filme.

Kai įsidarbinau „Gegužraibės“ šokių klube, draugė Hui patarė išmokti tango.

– Atrodai kaip šiuolaikinė mergina, – tarė ji. – Tikrai tave kvies šiam šokiui.

Brangioji Hui. Tai ji išmokė mane. Nors mudvi svirduliuome kaip du girtuokliai, ji padarė, ką galėjo.

– Vis dėlto gal niekas nekvies tavęs šokti tango, – viltingai pasakė ji, kai staigus posūkis vos neišvertė mudviejų iš kojų.

Žinoma, ji klydo. Aš greit supratau, kad vyrai, trokštantys šokti tango, paprastai būna *buaya*, ir tas, kuris pakvietė mane tą lemtingą keturiasdešimt ketvirtą dieną, nebuvo išimtis.

VYRIŠKIS PASISAKĖ ESĄS PREKEIVIS, PARDAVINĖJANTIS KAN- celiarines prekes mokyklai ir biurui. Aš iš karto prisiminiau aštrų mo-

kyklinių sąsiuvinių kvapą. Mėgau mokyklą, bet man tos durys buvo jau uždarytos. Liko tik tuščios šnekos ir sunkios prekeivio pėdos. Vyriškis pasakojo man, kad kanceliarijos prekės – stabilus verslas, nors jis esąs tikras, kad sugebėtų daugiau.

– Tavo graži oda, – jo alsavimas dvelkė Hainano vištiena su česnakais ir ryžiais.

Nežinodama, ką atsakyti, sutelkiau dėmesį į savo vargšes mindomas kojas. Padėtis atrodė beviltiška, nes prekeivis manė, kad tango šokis – tai staigios, dramatiškos pozos.

– Aš pardavinėjau kosmetiką, – jis ir vėl per daug priartėjo. – Viską žinau apie moters odą.

Atsiložusi padidinau atstumą tarp mudviejų. Darant posūkį jis taip trūktelėjo mane, kad užvirtau ant jo. Įtariau, jog taip padarė tyčia, bet jo ranka nevalingai šovė prie kišenės, tarsi bijotų, kad kas nors neiškristų.

– Ar žinai, – šypsodamasis tarė vyriškis, – kad yra būdų, kaip išlaikyti moterį nuolat jauną? Su adatomis.

– Adatomis? – susidomėjusi paklausiau, nors maniau, kad tai vienas blogiausių mano girdėtų būdų.

– Vakarinėje Javos salos dalyje yra moterų, mokačių išmeigti labai plonas auksines adatas į veidą – visą adatą, kad jos nebesimato. Tai raganystė, neleidžianti pasenti. Esu sutikęs gražią našlę, palaidojusią penkis vyrus. Sako, kad ji susibedusi dvidešimt adatų į veidą. Bet, pasak jos, mirus reikia jas ištraukti.

– Kodėl?

– Po mirties kūnas turi būti vientisas. Reikia pašalinti viską, kas pridėta, ir atiduoti tai, ko trūksta, kad siela ilsėtųsi ramybėje.

Mėgaudamasis mano nustebimu, jis išsamiai papasakojo apie likusią kelionės dalį. Kai kurie vyriškiai būdavo plepūs, o kiti šokdavo tylėdami, suprakaitavusiais delnais. Apskritai man labiau patiko šnekieji, nes būdavo panirę į savo pasaulį ir nelindo į manąjį.

Jei mano šeima sužinotų, kad papildomai uždarbiauju šiame klube, nelaimės neišvengčiau. Net suvirpėdavau pagalvojusi apie patėvio įniršį ir motinos ašaras, nes tada ji turėtų prisipažinti vyrui turinti madžongo skolų. O dar buvo mano įbrolis Šinas, gimęs tą pačią dieną kaip ir aš, todėl žmonės klausinėdavo, ar mudu dvyniai. Jis visada buvo mano sąjun-

gininkas, bent jau iki šiol. Tačiau dabar Šinas išvyko, laimėjęs stipendiją studijuoti mediciną Singapūro karaliaus Edvardo VII Medicinos koledže, kur priimdavo talentingus vietos moksleivius, kad papildytų gydytojų trūkumą Malajoje. Aš didžiavausi Šinu, kuris visada buvo protingas, tačiau kartu pavydėjau, nes mokykloje mano pažymiai būdavo geresni už jo. Tačiau nėra prasmės svarstyti „O kas, jei?“. Šinas daugiau nebeatsakinėjo į mano laiškus.

Prekeivis vis dar šnekėjo.

– Ar tiki sėkme?

– O kuo čia tikėti? – Stengiausi nesusiraukti, kai jis skaudžiai užmynė man ant kojos.

– Turėtum tikėti, nes man labai pasiseks, – šypsodamasis jis vėl staigiai suktelėjo. Akies kampučiu pastebėjau į mus spoksančią Mamą. Blaškydamiesi šokių aikštelėje mudu trukdėme kitiems šokėjams, o tai negerai verslui.

Sukandusi dantis stengiausi atgauti pusiausvyrą, kai prekeivis pavojingai žemai palenkė mane, bet mudu negarbingai paslydome, rankomis griebdami vienas kitam už drabužių. Jo delnas apglėbė man sėdmenis, jis nužvelgė mano suknelę iš viršaus žemyn, atstūmiau jį alkūne, o kita mano ranka įsikibo jo kišenės. Atitraukiant ranką, kažkas lengvas įsiritu man į delną. Atrodė kaip mažas, lygus cilindras. Sunkiai alsuodama sudvejojau. Turėčiau grąžinti tą daiktą. Jei vyriškis pastebės, kad paėmiau, gali apkalinti mane vagyste. Kai kurie vyrai mėgdavo kelti tokį triukšmą, tai leisdamo jiems valdyti merginą.

Prekeivis begėdiškai nusišypsojo.

– Kuo tu vardu?

Sutrikusi prisistačiau ne Luiza, o tikruoju vardu Dži Lin. Vis blogiau ir blogiau. Tą akimirką muzika nutilo, ir prekeivis staigiai paleido mane. Jis išmeigė akis man virš peties, tarsi išvydęs pažįstamą, ir krūptelėjęs pasišalino.

Orkestras, lyg norėdamas atsipirkti už tango, užgrojo „Taip, pone, tai mano mažytė“. Poros nuskubėjo šokti, o aš grįžau į vietą.

Daiktas mano rankoje degino it žarija. Žinoma, tas vyriškis sugrįš, jis vis dar turėjo ritinį šokių bilietėlių. Jei palauksiu, galėsiu grąžinti tai, ką paėmiau. Apsimesiu, kad išmetė jį ant grindų.

Per atvirus langus plūdo lietaus kvapas. Aš nesutrikusi kilstelėjau kaspiną, skiriantį šokėjų vietas nuo salės, atsisėdau ir išsilyginau sijoną.

Atgniaužusi delną pažvelgiau į plonasienį stiklinį cilindrą. Mėgintuvėlis vos dviejų colių ilgio su užsukamu metaliniu dangteliu. Viduje barškėjo kažkoks lengvas daiktas. Vos nesuklyčiau pamačiusi du sudžiūvusius viršutinius nukirsto piršto narelius.

3

Batu Gajahas
birželio 3 d., trečiadienis

KAI LIETUS UŽGRIŪNA BATU GAJAHĄ, RENAS STOVI PRISPAUDĘS veidą prie lango. Klestintis miestelis, Perako valstijos britų administracijos centras, turi ypatingą pavadinimą. *Batu* reiškia akmenį, o *gajah* – dramblių. Kalbama, kad miestas gavo vardą nuo dviejų dramblių, perplaukusių Kintos upę. Supykusi dievybė Sang Kelembajus pavertė juos dviem akmenimis, gulinčiais vandenyje. Renas mąsto, ką tie du drambliai veikė upėje, kad buvo paversti akmenimis.

Berniukas nebuvo keliavęs traukiniu, nors daug kartų yra pasitikęs senąjį gydytoją Taipingo geležinkelio stotyje. Trečios klasės vagono langai atidaryti, nors posūkiuose į vidų įskrenda suodžių, kai kurie dydžio sulig piršto nagu. Renas uodžia sodrią musoninio lietaus drėgmę. Jis prispaudžia ranką prie savo audeklinio krepšelio. Viduje guli brangus laiškas. Jei smarkiai lis, rašalas gali išskysti. Mintis, kad drebančia ranka tvarkingai surašytas gydytojo laiškas gali būti nuplautas, verčia ilgėtis namų.

Sulig kiekviena dundančio traukinio mylia jis vis labiau tolsta nuo aptriušusio, netvarkingo gydytojo būsto, kuris pastaruosius trejus metus buvo Reno namai. Gydytojo nebėra. Mažas kambarėlis tarnų pusėje, šalia tetulės Kvan, kur gyveno berniukas, dabar tuščias. Šįryt Renas paskutinį kartą iššlavė grindis ir tvarkingai sudėjo laikraščius, kad juos paimtų *karang guni*, popieriaus ir skudurų surinkėjas. Uždarydamas duris, nuo kurių luposi žali dažai, pamatė, kad kambaryje gyvenęs voras vėl ima megzti tinklą lubų kampe.

Akyse suspindo išdavikiškos ašaros, bet Renui reikia atlikti užduotį, todėl nėra laiko verkti. Doktorui Makfarleinui mirus ėmė tikėtis keturiasdešimt devynių sielos dienų laikas. Ir šitas miestas keistu vardu nėra pir-

ma vieta, kurioje berniukas gyveno be savo brolio Ji. Renas vėl susimąsto apie akmeninius dramblius. Ar jie buvo dvyniai kaip jis ir brolis? Kartais Renas pajunta virpesį it sukrutėjus katino ūsams, tarsi Ji vis dar būtų su juo, tą keistą dvynių ryšio blyksnį, išpėjantį jį apie būsimus įvykius. Bet pažvelgęs per petį nieko nemato.

BATU GAJAHO STOTIS – TAI ILGAS, ŽEMAS PASTATAS ŠLAITINIU stogu, įsitaęs prie geležinkelio bėgių lyg mieganti gyvatė. Britai pristatė panašių stočių visoje Malajoje prie įprastų, tvarkingų bėgių. Miestai panašūs vieni į kitus su baltais vietinės valdžios pastatais, *padang* – žole užsėtais plotais, nušienautais kaip anglų miestų vejoms.

Kasoje malajietis stoties viršininkas toks malonus, kad pieštuku nubraižo Renui žemėlapi. Jo gražūs ūsai, o išlygintas kelnų kantas aštrus it peilio ašmenys.

– Tai ganėtinai toli. Ar tavęs tikrai niekas nepasitiks?

– Aš nueisiu.

Toliau telkiasi kinų namai-parduotuvės, atsirėmę vienas į kitą, besiliečiantys antrais aukštais ir mažomis maisto produktų parduotuvėlėmis apačioje. Ta gatvė veda į miestą. Bet Renas pasuka į dešinę, praeina valstybinę anglų mokyklą, ilgesingai pažvelgia į medinį pastatą su kalkėmis nubalintomis grakščiomis kolonomis, įsivaizduoja savo amžiaus berniukas, besimokančius aukštose klasėse ar žaidžiančius žalioje aikštėje, ir atkakliai pėdina tolyn.

Kalva kyla link Čangkato, kur gyvena europiečiai. Nėra laiko grožėti britų Indijos stiliaus namais, Reno kelionės tikslas – tolimame Čangkato pakraštyje, tiesiai priešais kavos ir kaučiuko plantacijas.

Lietus pašėlusiai plaka raudoną žemę. Renas ima bėgti, spausdamas prie savęs audeklinį krepšelį. Beveik pribėgęs prie didelio argano medžio, išgirsta atbarškantį prekinį sunkvežimį, kurio variklis čiaudėja, kylant į kalną. Vairuotojas šūkteli pro langą:

– Šok į vidų!

Renas uždusęs įsiropščia į kabiną. Jo išgelbėtojas – storas vyriškis su karpa vienoje veido pusėje.

– Ačiū, dėde, – dėkoja Renas, mandagiai kreipdamasis į vyresnįjį. Vyriškis nusišypso. Vanduo varva nuo šlapių Reno kelnų ant kabinos grindų.

– Stoties viršininkas pasakė, kad tu eini šiuo keliu į jaunojo daktaro namus.

– Ar jis jaunas?

– Ne toks jaunas kaip tu. Kiek tau metų?

– Beveik trylika.

– Mažo ūgio, tiesa?

Renas linkteli. Iš tiesų jam vienuolika. Netgi daktaras Makfarleinas nežinojo to. Vaikas prisidėjo vienus metus kaip ir daugelis kinų, kai įžengė į senojo gydytojo namus.

– Turi ten darbą?

Renas spaudžia savo maišelį.

– Turiu kai ką perduoti.

Arba atsiimti.

– Tas daktaras gyvena toliau negu kiti užsieniečiai, – sako vairuotojas. – Aš neičiau ten naktį. Pavojinga.

– Kodėl?

– Pastaruojų metu buvo suėsta daug šunų. Juos nudobė netgi prirakinčius prie namų. Paliko tik galvas su antkakliais.

Reno širdis susigniauzia. Ausyse zvimbia. Negi ir vėl viskas prasidėjo taip greitai?

– Ar tai tigras?

– Panašiau į leopardą. Užsieniečiai žada jį sumedžioti. Tačiau vis tiek neturėtum vaikštinėti sutemus.

Jie sustoja ilgos lenktos įvažos gale, prie nušienautos angliškos pievelės priešais baltą namą. Vairuotojas du kartus supypsi ir po ilgos pauzės dengtoje verandoje pasirodo liesas vyriškis, šluostydamas rankas į baltą prijuostę. Ropšdamasis iš kabinos Renas padėkoja vairuotojui per šniokščiančią liūtį.

– Saugok save, – sako vyriškis.

Sukaupęs drąsą Renas it pašėlęs lekia įvažą į priedangą. Skvarbus lietus iš karto permerkia jį, berniukas dvejoja prie durų, sunerimęs dėl vandens, varvančio ant šviesių tikmedžio grindų.

Namo vestibulyje anglas rašo laišką. Jis sėdi prie stalo, bet kai Renas įvedamas, jis pakyla ir klausiamai pažvelgia į berniuką. Vyriškis liesesnis ir

jaunesnis už daktarą Makfarleiną. Sunku įžvelgti jo išraišką pro dvigubus akinių stiklus.

Renas padeda ant žemės audeklinį krepšį, išima laišką ir mandagiai įteikia abiem rankomis. Naujasis gydytojas atplėšia voką sidabriniumi laiškų peiliu. Daktaras Makfarleinas plėšdavo vokus savo nukirstu pirštu ir nykščiu. Renas nuleidžia akis. Negerai lyginti tuos vyrus.

Pristatęs laišką berniukas pajunta nuovargį kojose. Nurodymai, kuriuos jis įsiminė, tampa migloti, kambarys pasvyrą.

VILJAMAS AKTONAS APŽIŪRI GAUTĄ POPIERIAUS LAPĄ. JIS IŠ Kamantingo, kaimelio šalia Taipingo. Rašysena smaila, drebanti – seno, sergančio žmogaus.

*Mielas Aktonai,
rašydamas nesilaikysiu mandagybių. Bijau, kad per ilgai atidėliočiau,
o dabar vos išlaikau parkerį. Neturėdamas giminaičių, kuriuos galėčiau rekomenduoti, kreipiuosi į tave: siunčiu tau vieną iš įdomiausių savo atradimų, kuriam, tikiuosi, tu suteiksi gerus namus. Nuoširdžiai rekomenduoju šį kinų berniuką Reną, namų pagalbininką. Nors jis jaunas, bet išmokytas ir patikimas. Tai tik keleriems metams, kol jis sulauks pilnametystės. Manau, kad judu tiksime vienas kitam.*

Nuoširdžiai ir t. t.

Džonas Makfarleinas, medicinos daktaras

Viljamas perskaito laišką du kartus ir pakelia akis. Berniukas stovi priešais jį, vanduo teka jo trumpais plaukais ir kaklu.

– Ar tu Renas?

Berniukas linkteli.

– Dirbai daktarui Makfarleinui?

Ir vėl tylus linktelėjimas.

Viljamas įvertina vaiką.

– Na, dabar dirbsi man.

Tiriamai žvelgdamas į jauną, susirūpinusį berniuko veidą, jis svarsto: vaiko skruostais teka ašaros ar lietus.